



Till
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

e-post:
ku.remissvar@regeringskansliet.se
kent.eriksson@regeringskansliet.se

Alvik 2021-10-06

Yttrande över betänkandet SOU 2021:66 Rätt mottagare, Demokrativillkor och integritet

Diarienummer Ku 2021/01812

Sveriges kristna råd (SKR) består av 26 medlemskyrkor och 3 observatörer. Dessa 29 kyrkor representerar tillsammans praktiskt taget alla kristna kyrkor och samfund i Sverige. Med grund i kristen tro är kyrkorna i Sverige, liksom runt om i världen, engagerade i frågor som rör människors liv, värdighet och rättigheter. Kyrkorna i Sverige har stora kontaktytor med människor i olika livssituationer. Frågor om människors villkor aktualiseras i olika sammanhang, inte minst bland de människor som migrerat till Sverige. Kyrkorna i Sveriges kristna råd vill samverka med andra samhällsaktörer för ett inkluderande samhälle där människors rättigheter och värdighet värnas.

Inledning

Sveriges kristna råd välkomnar de utredningar som under senare år gjorts kring demokratikriterium för tillgång till statliga bidrag. Vi har tidigare avgivit yttranden till de tre utredningar som hänvisas till i denna utredning (SOU 2018:18 *Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst samhälle*, SOU 2018:70 *En arvsfond i takt med tiden* och SOU 2019: 35 *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället*). För övergripande och principiella resonemang hänvisas till dessa yttranden. Vi noterar med tillfredsställelse att formuleringen av demokratikriteriet och uppföljningen kring eventuella brott mot det förbättrats i jämförelse med den första utredningens förslag. Vi utgår också från att regeringen i sin proposition kommer att överväga Sveriges kristna råds tidigare reaktioner på olika punkter i utredningarna. Nu gäller utredningen personuppgiftsbehandling och sekretess i dessa ärenden.

Sammanfattning

Sveriges kristna råd stödjer utredningens förslag på flera punkter. Vi har förståelse för att möjlighet till kontroll av uppgifter i ansökningar om statsbidrag är naturlig och bör finnas. Vi menar att utredningens avvägningar till stor del är rimliga och välkomnar förslagen om ny personuppgiftslag och sekretess som möjliggör att uppföljande granskningar av en organisation och dess företrädare kan göras med respekt för personers integritet.

Sveriges kristna råd menar dock att utredningen inte på ett tillfredsställande sätt förhåller sig till de riksorganisationer som av olika skäl saknar centrala medlemsregister. Det gäller flera trossamfund som är medlemmar i Sveriges kristna råd. Att bygga upp centrala medlemsregister och hålla dessa uppdaterade skulle medföra stora kostnader för dessa organisationer. I vissa fall finns också teologiska skäl mot att skapa riksorganisationer av formellt fristående församlingar. Sveriges kristna

råd föreslår att förslag tas fram som utgår från att nuvarande system med stickprovsgranskning kan användas.

Sveriges kristna råd anser att det är en bra tanke med revisorsintyg, så att underlag för ansökan som berör personuppgifter stannar hos den sökande organisationen i stället för att bli allmän handling genom att skickas in till beslutsorganet. Förslaget innebär dock en ökad kostnad för revisor och övrig administration. För att bidragens effekt i realiteten inte ska försvagas bör dessa kostnader inkluderas i de statliga bidragen. Viktigt blir också att olika beslutsmyndigheter formulerar sina riktlinjer och blanketter på sätt som bidrar till enkelhet, transparens och klarhet så att det blir tydligt vad det är som revisorn förväntas intyga.

Sveriges kristna råd påpekar att det är en viktig identitetsfråga för kyrkorna att inte bara räkna medlemmar utan också kunna hänvisa till antalet betjänade i församlingens sammanhang. En kyrka finns inte till endast för sina medlemmar. Vi vill därför markera betjänade-begreppets betydelse och betonar vikten av att det kvarstår också på sikt.

Sveriges kristna råd understryker att det är väsentligt för den långsiktiga utvecklingen i civilsamhället att kontrollen av civilsammansaktörer genomförs på ett sätt som signalerar tillit snarare än misstro. Vi menar att det är möjligt att förena ett tillitsbaserat förhållningssätt med rimlig insyn och kontroll.

Utveckling av några synpunkter

Centralt medlemsregister eller lokala?

De trossamfund som finns inom Sveriges kristna råd har olika uppbyggnad och struktur. Svenska kyrkan omfattas av en särskild lag och ingår inte i de trossamfund som får statligt stöd via SST, Myndigheten för stöd till trossamfund.

Stockholms katolska stift har ett centralt register där medlemmarna i de olika församlingarna finns noterade. Stiftet ansvarar för detta register och uppgifterna i det uppdateras av ansvariga i de församlingar som ingår i stiftet. Medlemmar över 18 år betalar kyrkoavgift via den statliga avgiftshjälpen men dispens kan ges efter ansökan om det.

Flera samfund inom frikyrkofamiljen har inga centrala medlemsregister. I stället sker all registrering i de lokala församlingar som tillsammans utgör trossamfundet. Här finns frivillig möjlighet att via samfundet vara en del av den statliga avgiftshjälpen där en del av det belopp som då erhålls enligt beslut i samfundet går till den lokala församlingen och andra delar till olika ändamål inom samfundet centralt. Det varierar hur stor del av församlingarnas medlemmar som ingår i detta.

Bland de ortodoxa samfunden finns stora variationer i hur man gör.

Medlem i en lokal församling blir en person genom att begära det, ibland skriftligt, oftare muntligt. I många kyrkor, men inte alla, förutsätts att medlemmen är döpt. Det varierar också hur man ser på medlemskap för barn: i vissa kyrkor kan barn skrivas in som medlemmar på önskan av föräldrarna. Medlemskap noteras vanligtvis i en matrikel över medlemmar men kyrkorna har lite olika praxis vad gäller detta.

Under många år har det statliga bidraget getts inte bara utifrån antalet medlemmar utan också utifrån antalet betjänade i församlingens sammanhang. Begreppet betjänad har avsett människor som regelbundet deltar i församlingens liv och verksamhet. Sveriges kristna råd menar att detta är en naturlig ordning eftersom det är en viktig identitetsfråga för kyrkorna att verksamheten inte bara är till för de som formellt är medlemmar utan är öppen för alla. Det totala antalet av medlemmar och betjänade har varit grunden för storleken på det statliga organisationsbidraget.

Utredningen föreslår att det för medlemmar ska finnas personuppgifter i form av födelsedata/personnummer och namn samt för övriga betjänade uppgift om namn och adress. Sveriges kristna råd anser detta vara en rimlig ordning. Till reglerna hör att både medlemmar och betjänade ska vara folkbokförda i Sverige. Sveriges kristna råd noterar att det i flera församlingar finns grupper av migranter som ännu inte blivit folkbokförda i Sverige och ser det som olyckligt att denna grupp inte kan räknas med om de under längre tid är delaktiga i församlingens liv.

För de samfund som inte har centralt register över medlemmar och övriga betjänade finns en ordning för rapportering. I nuläget rapporterar lokala församlingar på en särskild rapportblankett in uppgifter om medlemmar och betjänade till sitt samfund. Blanketten undertecknas av ansvarig person i församlingen. Uppgiften verifieras alltså på lokal nivå, och det förutsätts finnas dokumentation som stöd för de uppgifter som lämnas in. Utifrån dessa uppgifter gör trossamfundet en summerande sammanställning som blir underlaget för ansökan till SST om bidrag. Denna undertecknas av ansvarig person inom samfundet. Utgångspunkten för en sådan ordning är ansvar och tillit.

För de trossamfund som i nuläget inte har centrala register över medlemmar och betjänade skulle det vara en stor omställning att upprätta och uppdatera sådana. Det skulle också innebära stora kostnader vad gäller personella och ekonomiska resurser.

Alternativet att kräva att varje församlings insända uppgifter är godkända av en auktoriserad revisor skulle också medföra stora kostnader. Det kan kanske vara genomförbart för större församlingar men då de flesta församlingar är mindre skulle det i praktiken vara näst intill genomförbart.

I ljuset av detta förordar Sveriges kristna råd att ett förslag tas fram som bygger på att nuvarande rapportsystem för trossamfund bibehålls. En alternativ modell för hur den önskade kontrollen ska genomföras bör skisseras i de föreskrifter som myndigheterna tar fram. Kanske räcker det för tillförlitligheten och tilltron till systemet att den auktoriserade revisorns uppdrag begränsas till att varje år i ett antal lokala församlingar göra stickprov på grunden för inlämnade uppgifter? En modell för stickprovsgranskning finns redan i den praxis som Kammarkollegiet har för granskning av hindersprövningsintyg som inlämnats inför vigsel i samfundet och i SSTs nuvarande stickprovsgranskning på lokal nivå och nationell nivå av inlämnade uppgifter.

Rätt till att ta del av den statliga uppbördshjälpen

Att få hjälp med uppbörden av kyrkoavgiften har stor betydelse för ekonomin i flera av Sveriges kristna råds medlemssamfund. Ett inkomstbortfall på denna punkt skulle innebära ett stort avbräck för samfundens liv.

Läget behöver på den här punkten förtydligas. Vi uppfattar att rätten att ta del av den statliga avgiftshjälpen är beroende av en registrering som trossamfund hos Kammarkollegiet, inte av att samfundet enligt det nya förslaget om lag om stöd till trossamfund godkänns som mottagare av statliga bidrag. Enligt liggande utredningsförslag förutsätter ett godkännande som stödmottagande trossamfund att ett medlemstal på minst 1000 personer kan verifieras. Om så inte är fallet kan en konsekvens av att inte ha ett centralt medlemsregister också bli att samfundet förlorar rätten till den statliga avgiftshjälpen. Sveriges kristna råd menar att detta vore olyckligt och önskar en tydlig skrivning om detta.

Eventuell överträdelse av demokratikriteriet

Religiösa organisationer har företrädare och/eller medlemmar som kan omfattas av artikel 9.1 i dataskyddsförordningen. Som huvudregel är den typen av personuppgifter förbjudna att behandla, för att det ska vara tillåtet krävs därför ett undantag. Det vanligaste undantaget för religiösa

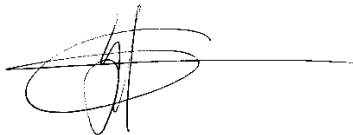
organisationer är det så kallade medlemsundantaget i artikel 9.2d dataskyddsförordningen. För att lämna ut till en tredje part krävs ett samtycke från den registrerade, något som även utredningen belyser kan vara svårt att inhämta. I stället anser man i utredningen att undantaget som borde tillämpas är rättsligt anspråk. Vi menar att detta är en rimlig slutsats men att saken kan behöva prövas av Integritetsskyddsmyndigheten.

Att en överträdelse av demokratikriteriet kan följas upp är beroende av i vilken mån den sökande organisationen har tillgång till de personuppgifter som berörs. Om namnuppgifterna bara finns på lokal nivå blir situationen en annan än om det finns ett centralt register. Vi uppfattar att utredningen menar att det ur integritetssynpunkt inte behöver vara ett problem att samfundet i så fall får del av de uppgifter som behövs för en prövning. Det förutsätter självklart att det görs en noggrann avvägning mellan behovet av uppgifterna och respekten för individens integritet. Förslaget till ny lag om personuppgiftsbehandling är en ram för detta. Ett centralt medlemsregister är alltså inte en förutsättning för att prövning ska kunna ske.

Kostnaden för revisor

I civilsamhället där mycket av arbetet sker ideellt är varje extra kostnad en belastning. Kostnaden för en auktoriserad revisors insats vad gäller intyg om medlemsantal uppskattas i utredningen till 10-15.000 kr. Denna kostnad blir sannolikt betydligt högre om organisationen inte har ett centralt medlemsregister utan revisorskostnader uppstår på flera nivåer i organisationen. Under alla förhållanden är denna kostnad en utökning för varje organisation, särskilt för mindre sådana. Det är därför rimligt att en sådan kostnad bör inkluderas i det statliga bidrag som beviljas.

För Sveriges kristna råd



Sofia Camnerin, generalsekreterare, telefon: 08 - 453 68 01
Handläggare: Jan Eckerdal, telefon: 08 - 453 68 04